

KARIÉRNÍ PORADENSTVÍ V PRACOVNÍ A SOCIÁLNÍ AGENTUŘE (PSA) SANANIM

v období realizace projektu Příprava a podpora vstupu na trh práce pro bývalé
uživatelé návykových látek a osoby ohrožené drogovou závislostí v konfliktu
se zákonem CZ.2.17/2.1.00/32326 (dále jen Projekt)

Projekt „Podpora vstupu na trh práce“, r.č. CZ.2.17/2.1.00/32326 je podpořen v rámci operačního programu
Praha – Adaptabilita, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem
„Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti“.

Obsah

1. ÚVOD/VÝCHODISKA	1
2. CÍLE	2
3. CÍLOVÁ SKUPINA.....	2
4. METODIKA	2
5. POSTUPY PRÁCE	3
5.1. Postupy práce u klientů typu A	4
5.1.1 Příklad:.....	4
Závěr:.....	6
5.2. Postupy práce u klientů typu B.....	6
5.2.1 Příklad:.....	7
Závěr:.....	8
5.3. Postupy práce u klientů typu C.....	8
5.3.1 Příklad:.....	9
Závěr:.....	10
6. PORADCE V RÁMCI KARIÉRNÍHO PORADENSTVÍ.....	10
7. ZÁVĚR	11
8. INFORMAČNÍ ZDROJE	12

1. ÚVOD/VÝCHODISKA

V souvislosti se změnami pojetí poradenství na současném pracovním trhu se dnes užívá spíše pojmu kariérové/kariérní než profesní poradenství. **Kariérní poradenství se věnuje pracovnímu uplatnění jedince v širším kontextu, neřeší jen volbu budoucí profese.** PSA v tomto duchu rozšířila v letech 2006 –2007 své standardní služby pracovního poradenství i o speciální poradenství zaměřené změnu, volbu, výběr vhodného, nejčastěji budoucího povolání klientů s akcentem na aktuální životní situaci klienta, jeho sociální stabilizaci a osobnostní rozvoj.

Trh práce se dynamicky mění, především na území hl. m. Prahy a okolí (oblast aktivit PSA) i přes nízkou míru nezaměstnanosti rapidně ubývá nabídek „obyčejné“ práce, bez potřebné kvalifikace, vzdělání. 50% klientů PSA má dokončené pouze základní vzdělání, což je na současném trhu práce značně limitující, kdy za základní kvalifikace a kompetence jsou považovány:

- SŠ vzdělání, případně výuční list
- Technologie – standardní uživatelská schopnost práce na PC (Word, Excel, internet – znalost vyhledávání informací a jejich použití v praxi)
- ŘP + další certifikované znalosti
- Soft skills – komunikace, prezentace, časová, výkonová flexibilita

V kontextu výše uvedených faktorů vyplývá důležitost zabývat se v rámci kariérního poradenství oblastí vzdělávání, jako klíčového aspektu při řešení, hledání vhodného zaměstnání pro klienty PSA.

2. CÍLE

- Zlepšení celkové životní situace klientů, jejich konkurenceschopnost na trhu práce
- Zlepšení socioekonomického statutu cílové skupiny
- Navázání a udržování pozitivních změn započatých v léčbě klientů

3. CÍLOVÁ SKUPINA

Klienti dlouhodobě abstinující, stabilizovaní. Klienti, kteří mají vyřešené (případně ve fázi průběhu) sociální záležitosti – dluhy, exekuce, bydlení.

Nezaměstnaní i aktuálně v zaměstnání, s motivací ke změně, připravení na dlouhodobou spolupráci.

V praxi se převážně setkáváme se 3 typy klientů

- klienti, kteří uvažují o konkrétním povolání – týká se většiny oblastí trhu práce – **typ A**
- klienti, zajímající se o práci v pomáhajících profesích – **typ B**
- klienti bez orientace, bez představy o budoucím povolání – **typ C**

4. METODIKA

Vzhledem k tomu, že v PSA nepracuje psycholog, vycházíme z nástrojů standardního poradenského procesu, dále pak z testů, které může zadávat a vyhodnocovat profesionální pracovní poradce bez psychologického vzdělání. V průběhu procesu kariérního poradenství používáme prvky metody **CHQ** „(Schweizerisches Qualifikationprogramm zur Berufslaufbahn)“, jedná se o komplexní servis zahrnující např. vzdělávání, poradenství,

soubor podpůrných nástrojů, ale především přístup k rozvoji jednotlivce. Dále lze použít v poradenském procesu dotazník kariérových kotev, SWOT analýzu, test profesionálního typu a další dostupné zdroje.

Další využívanou technikou vzniklou v PSA je „**škálování**“. Tento přístup je vhodný pro ty klienty, kteří uvažují o zásadní změně povolání, ocitají se na „křižovatce“, v uzlovém bodě své životní a kariévní dráhy. Úkolem škálování je zmapování pohledu klienta na různé typy povolání od nejhoršího k nejlepšímu (vysněnému). Klient na škále 1 – 10 přiřadí ke každému bodu povolání, které by ne/chtěl vykonávat, ke každému bodu /povolání napíše důvody pro a proti, klient je instruován k co největší otevřenosti, fantazii. Hodnocení jednotlivých povolání na škále klientem je pro poradce důležité pro identifikaci možných nejistot a rizik, na druhé straně tato technika odkrývá skutečná přání a sny klienta (vysněné povolání). Cílem je zmapovat hodnotové orientace a kariérové preference klienta.

5. POSTUPY PRÁCE

- **1. kontakt** – navázání vztahu, definování zakázky
- **Anamnéza** – komplexní, zaměřená: na pracovní historii (náplně práce, role, vztahy na pracovištích, vztahy k nadřízeným), vzdělání (dokončené, prospěch, nedokončené, předměty, které klienta ne/bavily, docházka do vzdělávacích institucí), zájmy (hobby, současnost + představy, co by klient rád prožil, viděl...), osobnostní anamnéza (sebepojetí, vliv rodiny, výchovy a jiné).
- **Analýza dat**, případně predefinování zakázky (v případě zájmu klienta o konkrétní povolání – nereálnost, kontraindikace)

- **Rozhovory** – cíle rozhovoru mohou být následující: diagnostický, terapeutický, anamnestický, výzkumný, poradenský, výběrový. Může probíhat strukturovaně či nestrukturovaně. Typy otázek: behaviorální, projektivní, cirkulární, konstruktivní/hypotetické.
- **Zakázka** – definování cílů (krátkodobých, dlouhodobých)
- **SWOT analýza**
- **Strategie** – potřebné kroky k dosažení cíle
- **Plánování** – vhodné rozlišení čtyř skupin hlavních charakteristik zaměstnavatelnosti
  - Individuální dispozice - osobní potenciál
  - Individuální plánování a řízení kariéry
  - Prezentační a jiné dovednosti
  - Osobní situace klienta

5.1. Postupy práce u klientů typu A

- klienti, kteří uvažují o konkrétním povolání

Na základě analýzy anamnestických dat, rozhovorů, v případě **reálnosti** klientovi představí o cílovém povolání sestavujeme individuální plán obsahující především potřebné kroky k dosažení cíle.

5.1.1 Příklad: Klient Martin, 30 let. Absolvoval léčbu v terapeutické komunitě, v období kontaktu s PSA abstinovat 14 měsíců. Vyučen ve stavebním oboru, relativně dlouhá pracovní praxe (v zápočtovém listě 6 let) v různých oblastech – služby, sklady, obchod-prodej, stavebnictví. Vlastní ŘP B, umí pracovat s PC, komunikativní, pozitivní.

Rád by pracoval s lidmi, jako řidič, chtěl by spojit organizační schopnosti s běžnou rutinní prací.

Martinovi byla po zvážení navrhována práce skladový operátor, kde může syntetizovat svá přání, přednosti. Vzhledem k tomu, že měl již praxi v práci ve skladu, byla volba realistická, dosažitelná

(analýza trhu práce + nabídky této pozice). Klient s návrhem souhlasil, vytvořili jsme individuální plán.

- **prostudování nabídek** na pozici skladového operátora na pracovních serverech, zjistit si informace o jednotlivých firmách, oblastech práce, několik z nich vybrat a společně s poradcem vybrat nejvhodnější
- **absolvování kurzu** - řízení VZV (kurz jsme zajistili přes jiný projekt ESF podporující znevýhodněné osoby na trhu práce)
- **Trénink konkrétních dovedností pro uplatnění na trhu práce** - podpora klienta v tréninku relevantních dovedností, potřebných pro snazší uplatnění na trhu práce, případně při studiu, např. - rozvoj koncentrace, pokročilá práce s informacemi, ale také třeba psaní strukturovaného CV a motivačního dopisu, příprava na vstupní (příjmací) pohovor, sebereflexe, zvládnání stresu, nácvik sebeprosazení, asertivních dovedností či plánování času apod. Součástí je i testování – práce na PC, telefonický pohovor, simulace přijímacího rozhovoru.
- **Výběr vhodného pracovního místa** – vytipovány 3 firmy, hledající kandidáty na pozici skladový operátor s oprávněním na VZV.

Závěr: Martin absolvoval pohovory u všech tří firem, zaměstnání mu nabídli dvě z nich. Martin se rozhodl pro firmu zabývající se distribucí některých potravin pro pražské supermarkety. U této společnosti klient pracoval tři roky, poslední rok jako vedoucí směny.

5.2. Postupy práce u klientů typu B

- klienti, zajímající se o práci v pomáhajících profesích

Značná část zájemců o kariérní poradenství v PSA se na nás obrací se žádostí o zprostředkování/nalezení zaměstnání v oblasti pomáhajících profesí. Postupy práce jsou totožné jako u ostatních skupin, nicméně u této části klientů je důležité analyzovat motivaci k výkonu povolání v této oblasti, a další faktory, které ovlivňují rozhodnutí klienta. Řada klientů může být ovlivněna léčbou v Terapeutické komunitě, která je oproti státním zařízením velmi civilní, rodinná, kde vztahy mezi odborným týmem a skupinou klientů jsou velmi intenzivní, řada klientů vnímá terapeuty v komunitě jako své vzory. Dalším aspektem je představa klienta o přenositelnosti své zkušenosti s užíváním drog, léčbou a novým životem na další osoby z cílové skupiny. Dalším důležitým aspektem při zkoumání motivace je moment rozhodnutí – kdy, za jakých okolností dospěl klient k tomu, že chce pracovat např. v sociální oblasti, jaké reálné poznatky má o budoucí profesi, vodítkem může být i doba od ukončené léčby (v léčbě a v období těsně po léčbě si klienti často idealizují práci terapeutů, sociálních pracovníků). Cílem analýzy motivačních faktorů je objasnění myšlenkových a emociálních vlivů na uvažování klientů, kteří chtějí pracovat v pomáhajících profesích a detekovat další faktory pro a proti. V rámci konzultací klient objasňuje svůj vztah k cílové skupině (skupinám), jaké důvody ho k tomu vedou (pro práci v oblasti drogových závislostí je zřejmá vlastní zkušenost a přenositelnost, u jiných je zapotřebí znát postoje klienta). Výstupem konzultací je tedy doporučení poradce o ne/vhodnosti těchto povolání pro konkrétního klienta (při nevhodnosti se jedná např. o „syndrom pomáhajícího“, nereálnou, fantazijní představu o poslání a náplni práce sociálních pracovníků, mesianismus a další).

V případě nevhodnosti poradce doporučuje klientovi jiné zaměření, které spíše odpovídá osobnostním a jiným předpokladům klienta.

V případě reálných klientových představ, předpokladů a celkové stability, je s dotyčným vypracován individuální plán, který zahrnuje jednotlivé kroky, vedoucí k dosažení zaměstnání v oblasti pomáhajících profesí. Obvykle se jedná o kombinaci teoretické přípravy (samostudium problematiky dané cílové skupiny, teoretické přístupy, metody a techniky práce), dále se vymezí praktické kroky (vzhledem k požadavkům v rámci zákona 108/2006 o sociálních službách a dalším požadavkům na kvalifikaci a vzdělání v různých oblastech těchto profesí), které obvykle sestávají s vyhledáním adekvátního kurzu – pracovník v sociálních službách a SŠ (v praxi využíváme stabilně nabídku dálkového studia na státním Karlínském gymnáziu, OA Resslova a Evangelické Akademii Praha). Především Evangelická Akademie poskytuje ideální studijní program pro takto zaměřené klienty – **pracovník v oblasti etnických minorit**, který zahrnuje většinu problematiky a přístupů v rámci sociální práce).

Poradenský proces s touto skupinou klientů bývá zpravidla delší (několik měsíců – 1 rok). Na základě individuálního plánu se hledá vhodný kurz a jeho financování, testují se nabyté teoretické znalosti ze samostudia, probíhá příprava na přijetí na SŠ. Po absolvování kurzu „**pracovník v sociálních službách**“ se s klientem společně hledá pracovní uplatnění v oboru.

5.2.1 Příklad: Hana, 34 let. První léčbu prodělala v Terapeutické komunitě Němčice asi před 10 roky, poté absolvovala doléčování v Doléčovacím centru o. s. SANANIM. Vyučená prodavačka, praxe převážně v oboru. Po absolvování doléčování následovalo období relativní stability v oblasti abstinence, nicméně klientka dlouhodobě řešila vztah s matkou, partnerské vztahy. Asi před 4 roky proběhla recidiva (období opětovného užívání drog), kterou Hana zvládla a od té doby opět zcela abstinuje. Klientka byla s PSA v kontaktu již dříve, pracovala jako prodavačka, pokladní, ale tyto práce ji nenaplňovaly. Asi před 2 roky se sama začala

zajímat o práci v neziskovém sektoru, dokonce úspěšně našla zaměstnání jako asistentka mentálně postiženým dětem. Vzhledem k požadavkům zákona o sociálních službách musela tuto činnost ukončit a hledat práci v oborech mimo sociální oblast.

Klientka se na PSA obrátila opětovně asi před 6 měsíci s tím, že má opravdový zájem pracovat v sociálních službách a že ji nabytá zkušenost práce s dětmi velmi zaujala a naplňovala. Na základě analýzy motivačních faktorů, dlouholeté abstinence, zkušenosti a reference od organizace, kde klientka s dětmi pracovala, byl vytvořen individuální plán. Vzhledem k tomu, že Hana má i praxi s pomáháním seniorům (kdysi se starala ve svém volném čase o babičku, dlouhodobě upoutanou na lůžko, poté pomáhala jako dobrovolník se seniory) a i tato práce by ji zajímala, jsme vyhledali rekvalifikační kurz „pracovník v sociálních službách“ se zaměřením pečovatelských služeb. Klientka si kurz uhradila ze svých úspor a po zdárném absolvování jsme zmapovali nabídky zaměstnání v oboru.

Závěr: Klientka nastoupila do domu s pečovatelskou službou, kde v současnosti pracuje více jak 6 měsíců, a je reálný předpoklad, že si zaměstnání udrží a bude se i nadále rozvíjet.

5.3. Postupy práce u klientů typu C

- klienti bez orientace, bez představy o budoucím povolání

Jedná se o část klientů, kde se uplatňuje technika „škálování“ a další dostupné nástroje pro volbu povolání. Obvyklý je postup podrobné anamnézy, škálování, SWOT analýzy, dále využíváme online verze „Průvodce světem povolání“, „Integrovaný systém typových pozic“, kde si může klient sám testovat své potenciální předpoklady a možnosti. Po vyhodnocení výše uvedených poznatků jsou klientovi obvykle navrženy 3 povolání/pozice, které reflektují jeho reálné možnosti na trhu práce, předpoklady pro výkon vytipovaného povolání a individuální potenciál.

Vždy je nutné vycházet z reálných možností! I v případě škálování, kdy na jedné straně, jako velmi negativní popisuje klient např. práci slévače v třísměnném provozu a na straně druhé, jako vysněné povolání klient uvádí „snil jsem o tom být rockovou hvězdou“, je nutné postupovat v hranicích klientových možností a situace na trhu práce. Protipóly ve škálování nám ukazují světy klienta, které jsou pro něj velmi významné, negativně i pozitivně. Škálování funguje jako vodítko, ukazatel směru pro klienta i poradce, jaké má preferenční zaměření. V reálném prostředí pak hledáme takové povolání, které se blíží svou podstatou vysněnému. Cílem práce s tímto typem klientů je vytipování a nalezení vhodného zaměstnání, které poskytuje možnosti seberealizace, blíží se obsahově povolání vysněnému a nabízí možnost dalšího budoucího rozvoje. Vzhledem k tomu, že 50% klientů PSA má dokončené pouze základní vzdělání, řada dalších minimální pracovní praxi, je nereálné ve většině případů docílit vysněného povolání.

5.3.1 Příklad: David, 29 let. Absolvoval léčbu v Terapeutické komunitě Sejřek, poté Doléčovací program o. s. SANANIM. Abstinuje od primární drogy (pervitin), nicméně udává průběžné užívání THC (kouření marihuany).

Nedoučen truhlářem, poslední 2 roky pracoval v opravně obuvi a výrobě klíčů. S touto prací má zkušenosti i z minulosti, jinak vykonával vesměs manuální práce. Na PSA se obrátil se zakázkou nalezení smysluplnějšího zaměstnání, práce ševce ho již nebaví, necítí motivaci. Klient absolvoval výše uvedené procedury – anamnéza, škálování, online testování, navíc absolvoval test profesionálního typu, který potvrdil již získané poznatky z rozhovorů a dalších nástrojů.

Klient se charakterizoval jako přemýšlivý, obtížně zařaditelný do většinové společnosti („systém, není jednoduché žít v tomto systému“). Má vztah k práci se dřevem, hudbě, východní filozofii, dokonce hraje na kytaru ve skupině, skládá texty, baví ho to. Na škále označil jako nejlepší povolání profesionálního hudebníka – textaře.

Při zvažování reálných možností (hudbou se uживí jen malé procento muzikantů) a možností trhu práce v Praze, byla Davidovi navržena práce v čajovně, literární kavárně. Při výběru bylo zohledněno Davidovo nazírání současného světa (systém), jeho dispozice, dále byl zohledněn aspekt prostředí – sociální kontakty a koheze (hosté, návštěvníci čajoven, kaváren), prostor pro rozvíjení zálib.

Klientovi se možnost práce v tomto prostředí líbila (i když není příliš finančně zajímavá), v rámci úkolově zaměřeného kontraktu obcházel 3 týdny čajovny a kavárny, rozesílali jsme CV.

Davidovi se podařilo nastoupit do jedné čajovny na pozici „čajový tovaryš“ (osoba obsluhující hosty, v procesu zaškolování).

Závěr: Klient v současnosti pracuje v čajovně příliš krátce na hodnocení správnosti volby, nicméně v případě zvládnutí procesu zaškolování se jeví výběr povolání jako správný, úspěšný.

6. PORADCE V RÁMCI KARIÉRNÍHO PORADENSTVÍ

Role poradce je velmi důležitou součástí celého procesu kariérního poradenství. Poradce v PSA by měl disponovat mnoholetými zkušenostmi s prací s cílovou skupinou, disponovat detailními znalostmi trhu práce v Praze a nedílnou součástí je i podrobná znalost typových pozic a konkrétních náplní práce. Kariérní poradce v tomto pojetí je odborník nejen na problematiku světa trhu práce, ale i znalec konkrétních profesí, znalec postupů práce, používaných technologií, apod. S ohledem na možnosti cílové skupiny se jedná především o oblasti trhu práce, které jsou nejvíce využívány při vyhledávání zaměstnání klientům PSA (manuální zaměstnání, služby, obchod – prodej, neziskový sektor, pomáhající profese).

V praxi to znamená velmi široký soubor teoretických a praktických znalostí (jako příklad může sloužit oblast stavebnictví, která je u části klientů vyhledávána. Poradce by měl disponovat přehledem nejen o situaci na trhu práce a nabídkách, ale neméně důležitou součástí je znalost trendů, technologií, znalost konkrétních požadavků firem na jednotlivá řemesla a pracovní technické nároky na člověka v dané profesi). Poradce by měl mít též zkušenosti s vyhodnocováním dostupných testovacích nástrojů, umět tyto používat v širším kontextu klientova života.

7. ZÁVĚR

Kariérní poradenství PSA je s obdobným typem poradenství např. v personálních agenturách, nebo na VŠ je obtížně srovnatelné a to z více důvodů: Startovní pozice klientů PSA je obvykle téměř nesrovnatelná s pozicí běžného kandidáta, klienta kariérového poradce nebo studenta SŠ,VŠ, který se rozhoduje o budoucí profesní dráze. Zde hovoříme převážně o stabilizovaných osobách, se vzděláním a zázemím, s rozvinutou základní výbavou do běžného života. Naproti tomu klienti po léčbě závislosti často řeší i po několika let záležitosti vyplývající z minulosti – nedokončené vzdělání, dluhy a exekuce, nefunkční, zpřetrhané vazby a vztahy s blízkými, sebepojetí v novém životě a nejistoty z toho vyplývající. Nelze opomenout i přetrvávající riziko návratu k užívání drog, k rizikovému způsobu života.

Nicméně cíle jsou pro všechny skupiny i s rozdílným sociálním statusem v kariérovém poradenství stejné: pomoc a podpora při nalezení vhodného povolání, které není jenom „prací“, ale může člověka naplňovat, poskytovat mu prostor k seberealizaci a rozvoji.

8. INFORMAČNÍ ZDROJE

Internetové zdroje – výběr povolání, svět trhu práce, dotazníky, studium, metodiky:

ISTP – integrovaný systém typových pozic, www.jobtip.cz

PSP (Průvodce světem povolání), www.gwo.cz, www.occupationsguide.cz/,

Schweizerisches Qualifikationprogramm zur Berufslaufbahn - <http://www.ch-q.ch/>,

Tištěné zdroje – testovací metody, hodnocení:

Manuál vysokoškolského profesního poradce: pracovní postupy

Manuál vysokoškolského profesního poradce: metody, **ISBN 978-80-245-1438-3**

